

Lek og estetiske virkemidler

Hvordan utvikler barna leken sin ved hjelp av estetiske virkemidler?

Av

Camilla Mork

Kandidatnummer: 3014

Bacheloroppgaven

BHBAC3910

Hovedmodell.

Fordypning:

Musikk, drama og kunst og håndverk

Trondheim, mai 2018

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen.

Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Valg av tema og problemstilling	1
1.2 Oppbygningen av oppgaven	1
2. Teori	2
2.1 Lek: spontan, frivillig og dramatisk	2
2.2 Late-som-leken og lekens frem og tilbake bevegelse	3
2.3 Lekens drama som en teaterproduksjon	3
2.4 Det estetiske ved leken	5
2.5 Dramatiske virkemidler.	6
3. Metode	8
3.1 Valg av metode	8
3.2 Gjennomføring (adgang til felt, planlegging av datainnsamling og datainnsamling)	9
3.3 Analyseprosessen.	10
3.4 Metodekritikk	10
3.5 Etiske retningslinjer	11
4. Analyse og funn	13
4.1 Beskrivelse av leken: Apekatter i jungelen og apesnardagen.	13
4.2 Skjematisk analyse og utdrag av funn	14
4.3 Sammendrag av de viktigste funnene.	17
5. Drøfting	18
5.1 Den frivillige, spontane og dramatiske leken.	18
5.2 Leken som en teaterproduksjon.	19
5.3 Frem og tilbake bevegelse i leken.	21
5.4 Barns lek i et estetisk perspektiv.	22
6. Oppsummering og avslutning	24
6.1 Oppsummerende avslutning.	24
6.2 Det videre arbeidet.	25
7. Referanseliste	26
8. Vedlegg	27
8.1 Samtykkeskjema.	27

1. Innledning

1.1 Valg av tema og problemstilling

I løpet av utdanningen på Dronning Mauds Minne Høgskole har jeg fått en enda større forståelse for hvor viktig leken er for barn i barnehagen. Her får de utspill for sin indre fantasi, de samspiller med andre barn og de får et fristed hvor de kan utfolde seg. Det er utrolig spennende å se hvordan barn utvikler leken sin. Det som er interessant å se er lekens spontane, frivillige og morsomme form. I leken kan barna plutselig komme på å gjøre en handling som totalt forandrer leken. Leken er et område som det er viktig å ha god kunnskap om som ansatt i barnehagen, i rammeplanen kommer det frem hvilken arena leken skal være for barna. "Leken skal være en arena for barns utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling" (Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver, 2017, s. 17). Leken som området i barnehagen er viktig og etter å ha gått på fordypningen som omhandler de estetiske fagene, ble jeg oppmerksom på hvordan barna bruker det estetiske i leken. Nærmere bestemte hvilke virkemidler de benytter seg av for å leke. Innenfor fagområdet kunst, kultur og kreativitet i Rammeplanen står det følgende: "har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer. Tar i bruk fantasi, kreativ tenking og skaperglede" (Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver, 2017, s. 32). Ser man disse to sitatene i sammenheng med hverandre, er det spennende å se hvordan barna bruker estetiske uttrykksformer i lekens arena. På bakgrunn av dette falt valget på følgende tema og problemstilling:

Lek og estetiske virkemidler

Hvordan utvikler barna leken sin ved hjelp av estetiske virkemidler?

Denne problemstillingen er viktig fordi at den legger grunnlaget for å skape mer kunnskap rundt det estetiske ved barns lek. Med estetiske virkemidler mener jeg teaterfunksjoner, stemmeuttrykk, kroppsuttrykk, spenning og kontrast blant annet. Det vil også komme tydeligere frem i teorikapittelet.

1.2 Oppbygningen av oppgaven

Oppbygningen er slik at den har ulike kapitler, slik at det skal være oversiktlig og enkelt å følge med. Først kommer innledningen med introduksjon til tema og problemstilling, deretter kommer teori hvor jeg har tatt for meg relevant teori for å kunne besvare problemstillingen. Metode er det neste, hvor jeg tar for meg metodevalg, gjennomføring, analyseprosessen, metodekritikk og det etiske. Det neste er analyse og funn, her vil jeg presentere de funnene jeg har. I den neste kapittelet kommer drøftingen, her vil jeg knytte teori opp mot funnene mine og drøfte disse. Til slutt kommer oppsummering og konklusjonen hvor jeg vil prøve å besvare problemstillingen min.

2. Teori

Her vil jeg presentere den teorien som jeg har funnet som relevant for problemstillingen og funnene mine. Jeg vil bruke denne teorien i drøftingen som kommer lengre ut i oppgaven, som vil kunne bidra og gi svar på problemstillingen.

2.1 Lek: spontan, frivillig og dramatisk

Det finnes utallige definisjoner på lek, det avhenger helt hvilken forsker eller fagperson man ser til. Det er noen som mener at leken må ses på som noe spesielt ved mennesket, her viser man til uttrykket homo ludens, som betyr det lekende menneske (Lillemyr, 2011, s. 32). Det er likevel noe felles trekk som man kan se til for at noe skal kunne definere som lek eller ikke. Ôhman skriver om de trekkene som er felles i mange teorier om lek. Hun nevner at den er spontan og frivillig, man kan ikke tvinge noen til og leke. Leken er noe som barna faktisk foretrekker og ønsker å gjøre. Leken er noe som er morsom, her kommer barna med sine egne ideer og valg. I leken er barna aktive med sansene sine og hele kroppen sin. Det er ikke slik at leken har et mål, den er mer orientert mot prosessen enn mot et endelig produkt. I leken gjør barnet noe det tidligere ikke har gjort, det utforsker og eksperimenterer. Et annet viktig trekk ved leken er at den drives av en indre motivasjon, og barna skaper mening gjennom leken. Det siste trekket som kjennetegner leken er at det gir barna en opplevelse av kontroll. I leken avgjør barna selv hva de vil gjøre, hvem de ønsker å leke med eller hvilke ideer de har for selve leken. Når leken starter bestemmer de hvilke materialer de ønsker å bruke eller hvilke uttrykk/virkemidler som benyttes for å utvikle leken sin. (Ôhman, 2012, s. 76-77). En annen kjent teoretiker som har skrevet mye om leken, er Faith Guss. Til forskjell fra Ôhman er Guss opptatt av det estetiske i leken. Hun er opptatt av å formidle det estetiske perspektivet på leken, blant annet de estetiske dimensjonene og den estetiske erkjennelsen i leken. Guss vil jeg gå dypere inn på senere i teorikapittelet.

Øksnes har valgt å trekke inn tankene til blant annet Gadamer på leken. Han har et syn på lek som er spontant og som bare skjer. At det er noe som er ukontrollerbart og som heller ikke har noen bestemt retning, det gir ikke noen gevinst. Leken vil heller ikke bli et middel som utvikler barn til å bli slik som vi voksne er. Den blir heller for en stund noe som fører barna en plass hvor de glemmer tid og sted (Øksnes 2010, s. 200). Øksnes skriver om at Gadamer sier noe om lekerfaring og at man er del av leken selv. Man fanges i lekens hit og dit bevegelse, og at det er her man opplever en type frihet. Dette er ikke en form lek som kan planlegges, den bare forekommer. Leken er derfor heller ikke noe som har bestemte mål, den er altså ikke målstyrt. (Øksnes, 2010, s. 201). Gadamer poengterer også at barn bare leker for sin egen del, det gjelder også når de fremstiller noe. De fremstiller ikke noe for de som ser på, men for seg selv (Wolf, 2017, s. 112).

Den dramatiske leken bør ses med teaterøyne mener mange dramapedagoger. De mener at man bør bli mer klar over det som er felles med teater og dramatisk lek, i forhold til uttrykksform og uttrykksmidler. I følge dramapedagoger er den dramatiske leken en estetisk væren, her har barnet som mål opplevelsen og erkjennelsen av det estetiske. De andre verdiene som kommer i tillegg er uinteressant for barnet, barnet er interessert i leken for lekens skyld (Sæbø, 2012, s. 43). I den dramatiske leken gjenskapes og gjøres virkeligheten om i fiksjonen ved bruk av fantasien. Målet til barna er her å finne et estetisk uttrykk for det de er engasjert i, det leketemaet de undersøker. (Sæbø, 2012, s. 44).

2.2 Late-som-leken og lekens frem og tilbake bevegelse

Ser man til Guss har hun tatt et kunstfilosofisk perspektiv på leken, hun skriver at leken er som en fram og tilbake bevegelse. Hun gjengir et perspektiv som kunstfilosofen Hans-Georg Gadamer har i forhold til lek og skapende prosesser. Guss bruker dette som et grunnlag for hva leken gjør med en. Hun skriver at Gadamer mener at leken er en frihet, at den ikke er målstyrt. I tillegg til dette mener han at leken er en fri impuls. Leken er som en frem og tilbake bevegelse, der bevegelsene ikke representere et mål (Guss, 2015, s. 26). Denne frem og tilbake bevegelsen oppsluker oss og gjør slik at vi er fokusert og konsentrert. For å kunne forklare dette på en enklere måte gir Guss oss et eksempel der man kaster ball sammen. Da får den som mottar ballen impulsen til å kaste den tilbake, og slik fortsetter det (Guss, 2015, s. 27).

Late-som-leken kan ses på som et lek drama i følge Guss. Dette er fordi hun ser på leken som et drama hvor barna finner opp og iscenesetter den. I fantasileken leker barna frem en fortelling som gjerne inneholder spenningsmomenter så vel som dramatiske øyeblikk. Grunnen til at Guss skriver at leken er et drama, er fordi barna lager en spenning for seg selv. Lek drama kalles også for en fiksjonslek, grunnet at man som barn er i en symbolsk virkelighet som blir som en annen dimensjon i forhold til deres virkelighet i hverdagen. Dermed blir det slik at når barna er fordypet i denne fiksjonen blir det like virkelig for dem som den virkeligheten som er utenfor selve leken (Guss, 2015, s. 30).

2.3 Lekens drama som en teaterproduksjon

Å tale et formspråk, handler om at lekens drama er som en teaterproduksjon. Der formspråket blir laget ved bruk av den symbolske bruken av kroppen, stemmen (lyd og det verbale), rommet, objekter og tiden. Akkurat som i teateret består leken av uttrykksformer fra flere kunstformer. Her trekkes det frem at enkelte områder som kan assosieres med de ulike estetiske fagområdene. I et lek drama kreves barns kroppslig-kinetiske bevissthet, kontroll og ekspressiv mestring. Det er ved bruk av en rollefigurs kroppsuttrykk at barn kan vise kinetisk bevissthet og ekspressiv mestring. Dette viser ikke bare observasjonsevne og kroppslig mestring, det musikalske kommer også inn

(Guss, 2015, s. 34). Det kan ses gjennom hvordan en rollefigur beveger seg rytmisk og i ulike dansemønstre. Det handler også om bevegelseskvalitet og at barna gjennom vokale og verbale artikuleringen når de er i roller, dermed viser de at de kjenner til virkningen som stemmeregister, stemmeleie, volum, rytme og tempo har. I tillegg til dette musiserer barna ved bruk av stemme og rytmisk lyd med hender, føtter og enkelte gjenstander. Det er ved hjelp av iscenesettelse av rollefigurer i leken en mestring av det lingvistiske skjær når de velger ut hvilke ord og fraser som benyttes. Når barna fabulerer og forteller historiene sine, viser de at de selv kan formidle en fortelling. Dette har de lært ved å ha blitt fortalt historier for eller blitt lest for. Barn viser visuell, romslig og assosiativ bevissthet og kreativitet. Dette handler om når de bruker rom symbolsk for å skape liksom steder eller når de bruker gjenstander som ser ut som de gjenstandene de trenger i liksomverdenen (Guss, 2015, s. 35).

Guss poengterer at barna beveger seg mellom de ulike teaterlignende funksjoner i leken. Når barna leker sammen iscenesetter de indre forestillinger, mens de samtidig både utfører den dramatiske handlingen er de både produsenter og tilskuere. Barn i et lekedrama er også en kontinuerlig tilskuer, mens fortellingen utvikler seg må de også utføre en produksjonshandling. At de utfører rollefigurens handlinger, mens de også er utenfor fiksjonene når de utfører produksjonshandlinger (Guss, 2015, s. 37). En handling som er utført utenfor lekens fiksjon defineres som metafiksjonell, en teaterfunksjon som gjøres metafiksjonelt er blant annet scenograf. I motsetning til en rekvisitør som oftest er en del av den dramatiske handlingen. (Guss, 2015, s. 38).

Guss sammenligner teaterkunsten og lekedramaets grunnelementer. Det første elementet hun nevner er grunnfortellingen, når fortellingen kan sies i korte trekk kaller man det en fabel. En fabel gir svaret på hva som skjer. I lekedramaet er ikke vanligvis bestemt på forhånd. Fortellingen kan utbroderes og forvandles underveis. Det som skjer i fortellingen kan oppstå fra barns plutselige assosiasjoner og innspill (Guss, 2015, s. 40). Det andre er rollefigurene, altså hvem som handler. Rollefigurene skapes gjennom barna sine handlinger og deres væremåte. Gjennom barnas symbolske bruk av for eksempel stemmen, dialog eller lyder forvandler barna seg til noen andre. Deretter kommer det symbolske stedet, altså hvor handlingen foregår. Dette er ofte et sted som barna lager ved å bruke ulike rekvisitter som hører til det stedet de tenker seg. Deretter kommer vi inn på symbolsk tid, det betyr når handlingen finner sted. Det kan være at fortellingen foregår over natt/dag, dette kan gjøres ved ulike typer handlinger. Som å regulere lysforholdene eller en fortellers forklaring av hva som skjer. Gjenstand er det siste grunnelementet som nevnes. Dette betyr blant annet at dersom barna har utviklet objektpermanens og får impulser fra sine indre bilder. Kan de få ideen til en handling selv om den gjenstanden de tenker på ikke er der. De finner dermed

en gjenstand som ligner, de bruker da en abstrakt tenking og assosiasjonsevne som gjør at de kan symbolsk illustrere enn hvilken som helst situasjon. (Guss, 2015, s. 41).

2.4 Det estetiske ved leken

Den estetiske dimensjonen er noe som Guss er opptatt av. Hun skriver at det vil si hvordan barn som leker, gir dramatisk form til de indre forestillingene de har, kvalitetene de gir til uttrykk og forgivingsprosessen. Guss skriver at ved benyttelse av begrep og kategorier fra teaterkunsten kan vi på en enklere måte se disse områdene i leken. I denne sammenhengen kommer hun inn på den estetiske erkjennelsesprosessen. Her skaper barnet mening for seg selv gjennom sin formgiving i leken. Hun kaller den estetiske erkjennelsen for sansemessig kunnskap. Erkjennelsen i leken kommer som en konsekvens av for eksempel sansing og emosjon, i sammenheng med barns uttrykk for de indre forestillingene. Det er i en hel lek at en slik type erkjennelse kan finne sted, for eksempel at et barn tilfredsstilles av at de kan gi form i leken til sin indre verden. Når barna har slike uttrykksopplevelser kan det gi dem er erkjennelse av seg selv som formgivende personer. Guss presiserer at begrepet estetisk form, ikke må ses som skjønn form, men heller en type form som er riktig og troverdig for den som danner og opplever den. Hun skriver videre at det er opplevelse av egen form som er den gripende faktoren for barna. Det er gjennom formgivingen i leken at mening oppleves, at barnet begriper det gjennom sansene. Her er både det kognitive, sosiale, følelsesmessige og det estetiske bundet tett sammen. Estetisk samspill er noe som skjer i dramatisk samlek, det handler om gjensidig utveksling av estetisk stimuli. Noe som betyr at enkelt barn improviserer med lekens mange symbolspråk, som gjør at barna gir og tar denne typen stimuli i lek. (Guss, 2003, s. 12).

Guss bruker ulike kategorier som hun benytter i analysen av barns lek. For eksempel dramatikerens forfatteren, den personen som forteller gjennom det rollefigurene gjør og det de sier. I leken skjer dramaet underveis og det er dramatikere som bidrar til at den utvikler seg videre. Dramaturgen er den som strukturerer fortellingen, altså på hvilken måte den skal fortelles. Det har med hvordan man bruker de kunstneriske virkemidlene for på best måte å kommunisere med publikum. Så har vi fortelleren, dette er den i teateret som snakker direkte til publikum. I leken kan dette skje når barna forteller hva som skjer til hverandre. Dette er i motsetning til teateret hvor det uttrykkes ved replikker eller handling. De knytter dermed det som skjer med verbale forklaringer. Stemmeuttrykk er et annet virkemiddel, man kan fordreie stemmen. I forhold til volum, tonefall og stemmeleie blant annet, noe som kan gi et inntrykk av hvordan leken foregår. Noe som er sentralt i teateret, som også er viktig i leken er rekvisittbruk. Dette handler om hvordan bruken av gjenstander på scenen eller i leken er. Et element som er viktig å ha med til slutt er ensemblespill. Dette handler om at når man er en god ensemblespiller går man lett inn i et samspill med andre. Man tar i mot andre innspill

og integrerer dem i raskt inn i fortellingen (Guss, 2003, s. 16-19). En annen funksjon er scenograf. Når barna går inn i funksjonen som scenograf vil det si at de designer eller gjør om scenebildet eller rommet de er i. (Guss, 2015, s. 36).

Guss kommer med et synspunkt om at leken består av to typer innhold. Det er ide-innholdet, som handler om blant annet barns følelser og indre bilder. Det andre innholdet er forminnholdet altså det estetiske innholdet. Det har med uttrykksformer og virkemidler å gjøre, det som brukes for å presentere ide-innholdet. De to typene innhold er i gjensidig påvirkning og er i en stadig samspillsrelasjon. Enkelte ganger kan det være at barns indre forestillinger er en impuls til form-uttrykket. Mens det andre ganger kan være selve uttrykket, som gir impulser til nye indre forestillinger. Leken med form og uttrykk er like viktig for barna som leken med de indre forestillingene (Guss, 2003, s. 29).

En annen som også har knyttet seg opp mot det estetiske er Alice Kjær. Hun skriver om den estetiske opplevelsen, at det ikke kun er knyttet opp mot selve opplevelsen. Det handler også om våre behov for å uttrykke denne opplevelsen gjennom en symbolsk form, det bli da en integrert bit av den estetiske opplevelsen. I den estetiske praksisen er artikulering viktig, det handler ikke bare om det verbale, men også om andre typer uttrykk. Kjær refererer til Fink-Jensen som benytter seg av dette begrepet som en betegnelse på den trangten man har til å formulere en estetisk opplevelse gjennom andre typer formspråk enn kun det verbale språket. Man kan gjøre dette på mange måter, gjennom drama, lek, bevegelse, sang eller lignende. Barn formulere det de er opptatt av og det som gir mening for akkurat dem. (Kjær, 2018, s. 42). Når et barn artikulerer og skaper form til en opplevelse, så gjør de om det de finner meningsfullt ved den fra en sans, dette kan være syns eller hørselssansen til en type symbolsk formspråk, dette kan være sang, dans eller lek. I en slik prosess så gjør barna seg refleksjoner underveis, dette kommer da frem i deres uttrykk eller handlinger (Kjær, 2018, s. 44).

2.5 Dramatiske virkemidler.

Sæbø skriver om det dramafaglige, om man ser det er det ulike virkemidler som er sentrale blant annet de dramatiske. Dette kan man se i barns lek, og hvordan dette kan benyttes i leken. Spenning er et virkemiddel, som kan skapes når noe er på vei til å skje i leken. Et eksempel som Sæbø bruker er når gullhår ligger og sover i sengen til bjørnene og de etterhvert kommer hjem. Den blir da skapt når de kommer hjem og varer til man ser hvordan møtet dem i mellom ender. Et annet virkemiddel er kontrast, dette kommer frem gjennom ulikheter. Som stillhet eller lyd, liten eller stor, sterkt eller svakt eller ulike kontraster i følelser eller stemmer (Sæbø, 2012, s. 26). Rytme er noe som barna også bruker i leken, det vil si pulsen i leken. Når barn leker forlenger de eller korter ned på tiden, altså hvor lang tid man er på jobb eller hvor lang dagen er. Som Guss har også Sæbø rekvisitter som

et virkemiddel, dette kan være forskjellige gjenstander som benyttes og inngår i leken og er en del av scenografien. (Sæbø, 2012, s. 27).

3. Metode

Når man skal gjennomføre en slik type forskning som en bacheloroppgave er, er metode sentralt.” Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn *data*, det vil si den informasjonen vi trenger i undersøkelsene våre.” (Dalland, 2017, s. 52). For meg blir metoden det verktøyet jeg skal bruke for å finne svar på problemstillingen. Derfor var det viktig å velge en metode som var hensiktsmessig i forhold til det jeg ville undersøke. Når man skal velge metode er det to kategorier som de kan deles inn i, de to er kvalitativ og kvantitativ. Den kvalitative metoden har som hensikt få tak i meningen og opplevelsen, noe som ikke går å tallfeste eller måle. Den kvantitative metoden gir data som er målbar, som for eksempel tall. Dersom man ønsker å se på konkrete tall og få resultater som er målbare så benyttes denne metoden (Dalland, 2017, s. 52).

3.1 Valg av metode

Jeg valgte å benytte meg av den kvalitative metoden observasjon. I en kvalitativ observasjon har man en helhetlig tilnærming. Her er man opptatt av å skaffe det helhetlige bilde på det man skal undersøke. Man vil ha en helhetsforståelse for det som skjer. Det er for eksempel rettet mot relasjoner og samspill mellom flere personer enn mot det enkelte menneske. Man ser på prosessen og utviklingsprosesser hvor man vil ha en dybde for det man studerer (Dalland, 2017, s. 100-101). Kvalitativ observasjon var mest hensiktsmessig for meg, ettersom problemstillingen omhandler hvordan barn utvikler sin lek ved hjelp av estetiske virkemidler. Begrunnelse for dette er at jeg ønsket å gå dypere inn i det materialet og se detaljene i det jeg observerer.

Løkken og Søbstad skriver at det å observere handler i stor grad om å bruke sansene. Vi registrerer det som foregår rundt oss, vi undersøker eller legger merke til noe. Det er en metode som kan brukes til dokumentasjon i hverdagen i barnehagen eller brukes til innsamling av informasjon til forskning. Observasjon kan gi et innblikk i hva barn gjør og hvordan samspillet er dem imellom. Observasjoner gir også et godt grunnlag for refleksjon, videre arbeid og det kan knyttes opp mot teori (Løkken & Søbstad, 2013, s. 40-41). Observasjoner en metode som kan gi et godt svar på problemstillingen min. Problemstillingen skal løses ved at jeg observerer barns lek, her skal jeg se etter hvordan leken utvikler seg ved hjelp av ulike estetiske virkemidler. Disse virkemidlene kan være hvordan de bruker stemmen, kontrasten i stemmen mellom høye og lave lyder eller hvordan de bruker kroppsuttrykk. Observasjonen skjer i barns frilek, da det er best mulighet for å få gode observasjoner. I enkelte observasjoner vil det bli brukt observasjonskategorier, dette vil si noen elementer som jeg spesielt vil se etter.

Deltakende observasjon er metoden som jeg vil benytte med av i datainnsamlingen min.

Johannessen, Tufte og Christoffersen forteller oss at en deltakende observatør, er en person som blir

en tydelig del av det som skal observeres. I en slik type observasjon må den som observerer avklare sin rolle. Av og til vil det være slik at rollene er avklarte, et tilfelle som dette kan være i en leksituasjon. Observatøren vil her være en del av leken, observatøren kan støtte opp om leken eller at man får tildelt en rolle av barna (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2016, s. 133). Dersom man er deltakende kan det være at man bidrar til leken, men det som var viktig for meg var at jeg ikke er styrende i leken. Dersom jeg er styrende i leken kommer det til å være en påvirkende faktor til hva resultatet av observasjonen vil være. Derfor vil jeg være en mer passiv, jeg vil ikke aktivt være med i barna sin lek. Dersom ikke barna inviterer meg inn i leken, det må være barna som tar initiativ til dette. Dette er fordi jeg vil ikke være en påvirkende faktor i de observasjonene som jeg får, det skal være barna sin lek som er i fokus. Dermed har jeg avklart min rolle som observatør før jeg observerer, noe som er viktig. Postholm skriver at en deltakende observatør i noen tilfeller kan minne om en ikke deltakende observatør. Man er fullstendig observatør som er på utsiden, samtidig som man er i settingen hvor situasjonen skjer uten å være direkte involvert i det som foregår. Det er denne typen observatør hvor man er tilstede men man er mer passiv og ikke direkte involvert i leken som foregår. (Postholm, 2010, s. 92).

Den deltakende observasjonen vil i etterkant bli skrevet om til en praksisfortelling, slik at det i analysen blir lettere å trekke ut det som er relevant. I følge Løkken og Søbstad kan praksisfortelling defineres slik: ”Praksisfortellinger er selvlagde fortellinger av barn og voksne om situasjoner i barnehagen. De beretter om avgrensede situasjoner på en detaljert og personlig måte, slik de arter seg for fortelleren” (Birkeland i Løkken & Søbstad, 2013, s. 54). Videre skriver Løkken og Søbstad at praksisfortellingene er viktige for å øke forståelse for de som har med barnehagen å gjøre. Dette gjør dem godt egnet for meg å bruke ettersom jeg er ute etter en dypere forståelse for leken. (Løkken & Søbstad, 2013, s. 54).

3.2 Gjennomføring (adgang til felt, planlegging av datainnsamling og datainnsamling)

Før jeg kunne starte arbeidet med datainnsamlingen, måtte jeg få adgang til feltet. Jeg valgte tidlig å kontakte en barnehage jeg kjente til, slik at dette skulle være klart i god tid. Der kontaktet jeg pedagogisk leder, og jeg forklarte hva jeg ville undersøke og hvordan dette skulle skje. Dette ble gjort fordi de som jobbet ved basen/avdelingen skulle få noe informasjon i forkant, slik at de hadde noe innsikt i hva som skulle foregå når jeg kom for å observere. Bakgrunnen for at valget falt på en barnehage jeg kjente til fra tidligere, hvor barna er komfortabel med at voksne er tilstede der leken skjer. Jeg sendte deretter ut et samtykkeskjema som foreldrene skulle skrive under for å godta at deres barn kunne observeres. Når jeg skulle planlegge datainnsamlingen bestemte jeg meg for at observasjonene skulle skje i frileken, ettersom det da var best mulig å få gode praksisfortellinger ut av dette. Observasjonene foregikk over to ganger, hvor jeg er i barnehagen fra frokost til lunsj.

Første gangen observerte jeg leken generelt, mens andre gangen spisset jeg det noe mer. Der jeg observerte leken fritt å noterte ned det barna gjorde og sa, her var leken som helhet i fokus. Før det siste besøket i barnehagen trakk jeg ut de kategoriene som skal være i fokus i leken. Leken ble notert ned i sin helhet, men med fokus på enkelte kategorier. Her vil jeg benytte meg av et skjema for å gjøre det enklere å følge med på ulike kategoriene, jeg tar utgangspunkt i Faith Guss sine teaterfunksjoner i leken.

3.3 Analyseprosessen.

I analysen vil jeg dele opp dataene i tema for å kunne gå mer dypere inn i dem i drøftingen. Derfor vil en temasentrert tilnærming til analysen være riktig vei for meg.” Temasentrerte tilnærminger kan knyttes til prestasjoner av materialer hvor vi rette oppmerksomheten mot tema som er representert i prosjektet” (Thagaard, 2013, s. 181). Ved at jeg gjør det på denne måten i analysen kan jeg studere hvordan et tema utarter seg. Dermed vil jeg kunne gå i dybde på de enkelte temaene som fremheves i analysen. Denne metoden kritiseres for at den ikke tar vare på den helhetlige tilnærmingen, at det blir stykket opp ettersom man trekker ut det viktigste og ikke ser hele sammenhengen. Derfor vil det være viktig at man setter utsnittet av tekst inn i den sammenhengen som den er tatt ut fra (Thagaard, 2013, s. 181). Ved at jeg først så etter helheten i leken, forså å gå mer inn i detaljene, får jeg både en helhetlig og detaljert tilnærming. Jeg unngår dermed den kritikken som Thagaard presenterer her. I analysen har jeg valgt og ta utgangspunktet i en praksisfortelling, fordi jeg både vil se helheten men også detaljene.

3.4 Metodekritikk

Relevansen og påliteligheten er viktig i forhold til dataen man skaffer. Her er det viktig at både kildene du henter informasjonene fra er relevant og at informasjonene du får fra kildene er relevante. Det er viktig for på en best mulig måte å kunne gi et godt og fylldig svar på problemstillingen (Dalland, 2017, s. 60). Etersom jeg brukte observasjon som metode, er det ikke gitt at observasjonene mine ville være relevante for problemstillingen. Det er mulig at jeg kunne fått observasjoner som ikke var relevante. Derfor er det viktig å ta høyde for dette når man observerer.

Dataenes pålitelighet er noe som er sentralt i en slik oppgave. Her er viktigheten av prosessen som dataene er samlet inn på viktig, det vil si at de ulike delene må være frie for unøyaktigheter. (Dalland, 2017, s. 60). Innenfor observasjon skriver Dalland at man lett kan bli distraheret og dermed gå glipp av det essensielle i den situasjonen man observerer. Dette kan være dersom det skjer noe i nærheten av det stedet man observerer eller at det plutselig kommer flere barn inn i leken. Noe annet som kan være en utfordring her er å finne de rette ordene som når man noterer ned det man har observert. Noe som er sentralt da er at man har klart for seg hva man skal ser etter (Dalland,

2017, s. 60). I mine observasjoner skulle jeg observer barnas lek, men det som ikke var klart på forhånd var hvilke estetiske virkemidler jeg skulle se etter. Jeg var ute i barnehagen to ganger, og første gang så jeg ikke etter noe konkret. I etterkant opplevde jeg at dataene jeg fikk kunne hvert bedre og mer pålitelig, derfor gjorde jeg om den siste observasjonen og hadde noen observasjonskategorier som jeg så etter.

3.5 Etiske retningslinjer

Når man skal gjennomføre denne typen forskning, eller all type forskning som har med mennesker å gjøre er det etiske en svært viktig komponent. Johannessen, Tufte og Kristoffersen referer til Nerdrum som skriver om det etiske hensynet. Det innebærer forskningsetiske retningslinjer, disse retningslinjene er satt sammen til tre ulike hensyn som forskeren må tenke på. De handler om informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2016, s. 85-86). Å innhente samtykke er derfor noe som må gjøres, her gir man informasjon til de som skal være deltakende. Her får de informasjon om hensikten vi har og på hvordan vi vil bruke den informasjonen vi får, dette kalles informert samtykke (Dalland, 2017, s. 120). I forkant av observasjonene jeg gjorde sendte jeg et samtykkeskjema til basen som jeg skulle observere ved. I samtykkeskjema kom det også frem at alt vil bli anonymisert og at det ikke kommer til og kommer frem hvilke barn som er deltakende i observasjonene. I et slikt skjema kommer det også frem at man når som helst kan trekke seg, og at det ikke trengs å oppgi noen grunn for dette. For meg ville det vært dersom en forelder ikke lenger ønsket at barnet deres skulle bli observert. Dette er det Johannessen, Tufte og Kristoffersen referer til som informantens rett til selvbestemmelse og autonomi. (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2016, s. 85-86).

Taushetsplikt er et viktig element i forskning, det handler om det andre hensynet som forskeren må tenke på, nemlig ens plikt til å respektere informantens privatliv. Den som deltar i forskningen skal være trygg på at forskeren ivaretar konfidensialiteten og at bruken av opplysningene ikke gjør at deltakerne kan identifiseres. (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2016, s. 86). Det gjelder det man observerer, men også det man ser og opplever når man er på stedet hvor datainnsamlingen skjer. Det skal ikke være slik at de som jobber i barnehagen eller foreldrene skal være i tvil om at man overholder taushetsplikten. Derfor er det viktig at det kommer frem både ovenfor personalet og foreldrene (Dalland, 2017, s. 240). Når man starter på Dronning Mauds Minne undertegner man en erklæring om taushetsplikt. Dette betyr at dersom man observerer barn eller snakker med foreldre og skriver praksisfortellinger om dette, skal alt anonymiseres. Det kan for eksempel lages

kodenavn, dette er noe som kan være aktuelt for meg. Dermed blir ikke fortrolig informasjon om barna avslørt, noe som er et viktig i en forskningsprosess (Løkken & Søbstad, 2013, s. 22).

Det siste etiske prinsippet som nevnes er at man som forsker skal unngå skade. Her skal det vurderes om datainnsamlingen kommer inn på følsomme området. Deltakerne i undersøkelse skal utsette for så lite belastning som mulig. (Johannessen, Tufte & Kristoffersen, 2016, s. 86). I forhold til min forskning er dette noe man må tenke på, men det vil ikke treffe min forskning så hardt. Dette fordi jeg skal observere barnas lek, og dette vil ikke være et område som kommer inn på noen følsomme punkter.

4. Analyse og funn

Her vil jeg presentere mine funn. Først vil det være en beskrivelse av leken, deretter en skjematisk analyse og til sist en kort oppsummering av de viktigste funnene. Det gjør at det blir en oversiktlig fremstilling og det viser hvordan jeg har jobbet for å få frem funnene mine. Dette er deltakende observasjon som er nedskrevet som en praksisfortelling. Denne observasjonen er gjort av to jenter på en storbarnsbasen. Den er gjort i frileken, der gruppen ikke har noen faste aktiviteter. Denne praksisfortellingen ble valgt fordi den gir et godt bilde på en lek som inneholder ulike virkemidler og funksjoner som barna benytter seg av.

4.1 Beskrivelse av leken: Apekatter i jungelen og apesnardagen.

Jeg kommer inn på et rom på basen/avdelingen, der er det to jenter som akkurat har startet opp en lek. "Vi er apekatter, som bor i et tre i jungelen" sier Hj5. Begge jentene holder hendene rundt munnen og sier "oohhhaa oohhhaa" mens de hoppe rundt på gulvet. Det er noen kasser som til vanlig brukes som bord eller oppbevaring, dette bruker de nå som treet de bor i, kassene står ved siden av hverandre. Ved siden av disse så står det en stor firkantet kasse hvor det vanligvis er kjøkken inne, dette bruker de til treet som de bor i. Ej5 viser ivrig Hj5 at dette er huset deres. Hun henter deretter noen tepper og puter som blir lagt inne i treet." dette er huset vårt i jungelen" sier Ej5. De bruker noe tid på å ordne til hvor de skal sove, Ej5 flytter stadig på teppet. Til slutt blir det riktig," nå sover vi" sier Hj5, og de kan endelig legge seg. De strekker hendene i været og gjesper, "aaahhh" sier de begge, deretter legger de seg til for å sove. De ber meg skru av lyset noe jeg gjør. De lukker øynene og ligger helt i ro en liten stund, så spretter Hj5 opp. "Nå må vi stå opp, nå er apesnardagen endelig kommet. Det er da vi skal stjele fra menneskene" sier hun, først reiser Hj5 seg, deretter reiser også Ej5 seg, begge to strekker hendene i været. Plutselig bryter Hj5 ut i sang: "Apekattverden, vi rapper ting fra mennesker, apekattverden vi rapper ting fra mennesker, apekattverden vi rapper fra mennesker" synger Hj5 mange ganger mens hun hopper rundt i rommet. Ej5 står da og ser på Hj5 mens hun hopper og synger. "Men vi kan ikke stjele fra tigrene, de kommer til å spise oss" hvisker Hj5 med en lav stemme. "ja, de er skumle". Derfor må vi være stille" hviser Ej5. Da er det tid for den store apesnardagen, begge to ler og smiler til hverandre og holder seg for munnen. De må nemlig være stille så ingen oppdager dem. De holder hverandre i hendene og lister seg stille bortover gulvet. Jeg følger etter dem mens de lister seg sakte rundt på basen/avdelingen og" stjeler" ulike ting. Hele tiden så lister de seg rundt, den ene foten stille foran den andre. De går rundt rett utenfor rommet de kom ut fra, når de kommer tilbake er det med et plastikkdyr, et ark og et par legoklosser. Disse gjemmer de i treet, Ej5 klatrer opp på de boksene som de nå bruker som tre (huset)" ja, vi gjemmer de der. Så menneskene ikke finner dem." sier Hj5." Ej5 legger tingene på den høyeste greina (boksen), så tar hun og henter et skjørt som hun

legger over tingene, nå kan ingen seg dem. Plutselig blir begge til tigere og spinger etter hverandre i rommet,” grrrrr” sier Hj5” grrrrreeerrr” sier Ej5. Dette foregår en stund, før de begge bli apekatter igjen og springer inn i treet. ”vi må klarte opp i treet, tigrene kommer ikke dit” sier Hj5. De ser redd ut i ansiktene sine, og virket lettet for at de slapp unna tigrene. “Nå er det badetid, vi må vaske av oss rampingen vår” Hj5 klatrer opp i en vask som er på rommet der de leker. Hun ler, og er oppi der en liten stund. Hun beveger hendene som om hun vasker seg med vann og såpe. Deretter klatrer også Ej5 oppi, hun også ler og gjentar det som Hj5 nettopp gjorde. “åååhhh nå er vi jo såå våte, nå må vi gå å tørke oss” sier Hj5. Hun rister hendene sine som om det er vann på dem, dette skjer mens Ej5 er oppi vasken. Etter at hun er kommet ut fra vasken henter Ej5 noen små tepper som de bruker til å bli tørre med. Det er blader fra treet de bor i forteller hun til meg, disse bruker de for å tørke seg og bli tørre og rene igjen.

4.2 Skjematisk analyse og utdrag av funn

Utdrag fra leken	Funn av barnas uttrykksmåter/funksjoner i leken
<p>Del 1:</p> <p>Jeg kommer inn på et rom på basen/avdelingen, der er det to jenter som akkurat har startet opp en lek. “Vi er apekatter, som bor i et tre i jungelen” sier Hj5. Begge jentene holder hendene rundt munnen og sier” ooohhhaa ooohhaaa” mens de hopper rundt på gulvet.</p> <p>Det er noen kasser som til vanlig brukes som bord eller oppbevaring, dette bruker de nå som treet de bor i, kassene står ved siden av hverandre. Ved siden av disse så står det en stor firkantet klosse hvor det vanligvis er kjøkken inne, dette bruker de til treet som de bor i. Ej5 viser ivrig Hj5 at dette er huset deres. Hun henter deretter noen tepper og puter som blir lagt inne i treet.” dette er huset vårt i jungelen” sier Ej5.</p>	<p>Etablering av leken.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hj5 sier til meg at de er apekatter og bor i jungelen. (fortelleren, dramatiker). Hun etablere leken. - Begge holder hendene rundt munnen, slik som aper. Lager apelignende lyder. (stemmeuttrykk og kroppsuttrykk) Etablering av karakterer? - Kassene blir brukt som hjemmet til apene. (scenografien) Ej5 henter tepper og puter, laget huset til apene(scenograf). Hun sier det også til Hj5 at dette er hjemmet deres. Dermed blir scenen etablert - Frem og tilbake bevegelse dem imellom

<p>Del 2:</p> <p>” nå sover vi” sier Hj5, og de kan endelig legge seg. De strekker hendene i været og gjesper,” aaahhh” sier de begge, deretter legger de seg til for å sove. De ber meg skru av lyset noe jeg gjør. De lukker øynene og ligger helt i ro en liten stund.</p> <p>så spretter Hj5 opp. “Nå må vi stå opp, nå er apesnardagen endelig kommet. Det er da vi skal stjele fra menneskene”. Sier hun, først reiser Hj5 seg, deretter reiser også Ej5 seg, begge to strekker hendene i været. Plutselig bryter Hj5 ut i sang: “Apekattverden, vi rapper ting fra mennesker, apekattverden vi rapper ting fra mennesker, apekattverden vi rapper fra mennesker” synger Hj5 mange ganger mens hun hopper rundt i rommet.</p> <p>Ej5 står da og ser på Hj5 mens hun hopper og synger. “Men vi kan ikke stjele fra tigrene, de kommer til og spise oss” hvisker Hj5 med en lav stemme. “ja, de er skumle” sier Ej5.</p>	<p>Middtel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hj5 (forteller, dramatiker) driver leken videre ved å si at de må sove. - Hun etablere også meningen med leken: apesnardagen, der de skal stjele fra menneskene. (forteller, dramatiker) - Synger om apekattverden (sang som virkemiddel) - Hj5, forklarer også hvem de ikke skal stjele fra (tigrene) hun visker når hun sier dette. (stemmeuttrykk som virkemiddel, skaper stemning) - Da skyter Ej5 inn en forklaring på hvorfor. (forteller, dramatiker)
<p>Del 3.</p> <p>Da er det tid for den store apesnardagen, begge to ler og smiler til hverandre og holder seg for munnen. De må nemlig være stille så ingen</p>	<p>Spenningsmoment: Får det stjålet noe fra menneskene?</p>

<p>oppdager dem. De holder hverandre i hendene og lister seg stille bortover gulvet. Jeg følger etter dem mens de lister seg sakte rundt på basen/avdelingen og ”stjeler” ulike ting. Hele tiden så lister de seg rundt, den ene foten stille foran den andre. De går rundt rett utenfor rommet de kom ut fra, når de kommer tilbake er det med et plastikkdyr, et ark og et par legoklosser. Disse gjemmer de i treet, Ej5 klatrer opp på de boksene som de nå bruker som tre (huset) ”ja, vi gjemmer de der. Så menneskene ikke finner dem.” sier Hj5. ”Ej5 legger tingene i på den høyeste greina (boksen), så tar hun og henter et skjørt som hun legger over tingene, nå kan ingen seg dem.</p> <p>Plutselig blir begge til tigere og spinger etter hverandre i rommet, ”grrrrr” sier Hj5 ”ggrrrreeerrr” sier Ej5. Dette foregår en stund, før de begge bli apekatter igjen og springer inn i treet. ”vi må klarte opp i treet, tigrene kommer ikke dit” sier Hj5. De ser redd ut i ansiktene sine, og virket lettet for at de slapp unna tigrene.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De lister seg når de skal ”stjele” (bruker kroppen for å skape spenning) - Hj5 forklarer at de må gjemme tingene så menneskene ikke finner dem igjen. (forteller, dramatiker) - Begge blir tigre, går ut av rollene sine og inn i andre roller. For så å gå tilbake til aper igjen. - Sier ”grrrr” og ”ggrrrreeerrr” når de er tigre. (stemmeuttrykk som virkemiddel”. Etablering av andre roller, som de også spiller. - Når de bli apekatter igjen klatrer de opp i treet. Hj5 forklarer at de må det for å slippe unna tigrene (forteller, dramatiker). Driver leken videre, med verbale forklaringer.
<p>Del 4:</p> <p>“Nå er det badetid, vi må vaske av oss rampingen vår” Hj5 klatrer opp i en vask som er på rommet der de leker. Hun ler, og er oppi der en liten stund. Hun beveger hendene som om hun vasker seg med vann og såpe. Deretter klatrer også Ej5 oppi, hun</p>	<p>Avslutning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hj5 forklarer hva som er det neste som skal skjer i leken.

<p>også ler og gjentar det som Hj5 nettopp gjorde. “åååhhh nå er vi jo såå våte, nå må vi gå og tørke oss” sier Hj5. Hun rister hendene sine som om det er vann på dem, dette skjer mens Ej5 er oppi vasken. Etter at hun er kommet ut fra vasken henter Ej5 noen små tepper som de bruker til og bli tørre med. Det er blader fra treet de bor i forteller hun til meg, disse bruker de for å tørke seg og bli tørre og rene igjen.</p>	<ul style="list-style-type: none">- Bruker kroppen til og vise at hun vasker seg, rister seg hendene som om de er våte (kroppsuttrykk, mime)- Hj5 forklarer at de er våte etter at de har vasket seg (forteller, dramatiker)
--	---

4.3 Sammendrag av de viktigste funnene.

Etter å ha sett på analysen og de funnen jeg har trukket ut fra disse så har jeg kommet frem til noen hovedfunn som jeg nå vil presentere, disse vil bli utdypet og drøftet mer i neste kapittel. I analysen av funnene kommer det frem at begge jentene gir og tar imot impulser gjennom hele leken. Gjennom det de gjør, det de uttrykker og måten de uttrykker det på, at det er en frem og tilbake bevegelsen mellom ide og form. Det handler om deres samhandling i leken, et annet hovedmoment er at denne leken er noe som begge er en del av, de liker det og er med på dens spontane, frivillige og dramatiske form. Dette kommer frem gjennom deres uttrykk og virkemidlene de bruker. I denne praksisfortellingen er det mange funksjoner og virkemidler fra teateret som barna benytter seg av, dette gjør at leken stadig blir drevet fremover og utvikler seg til noe mer. Begge jentene bruker kroppsuttrykk og kroppsuttrykk, mens de har ulike funksjoner som forteller/dramatiker og scenograf i leken. Dette bidrar til at både leken og rollene de innehar blir en stor og viktig del av det å drive leken fremover.

5. Drøfting

Her vil jeg drøfte funnene mine opp mot teorien jeg har lagt frem tidligere i oppgaven. I drøftingen vil jeg knytte teori og funn sammen for å finne ut om det gir svar på problemstillingen.

5.1 Den frivillige, spontane og dramatiske leken.

I praksisfortellingen ser man noe som er gjenkjennbart i de fleste barns lek. Nemlig at lek er bare noe som skjer, Hj5 og Ej5 hadde akkurat startet å leke da jeg kom inn i rommet. De skulle leke apekatter som bor i jungelen, etterhvert blir det til apesnardagen. Det virker som det er noe hun kommer på der og da, og ikke har planlagt det. Ser man til Øksnes refererer hun til Gadamer om at leken er noe spontant og som bare skjer. Den er noe som er ukontrollerbart og som ikke har noen bestemt retning (Øksnes, 2013, s. 201). Det er det som skjer når Hj5 sier at det er apesnardagen. Ut fra denne tanke er denne leken noe som jentene bare spontant kommer på, det er ikke slik at de har planlagt dette siden dagen før. En slik type lek åpner kanskje mer opp for det uforutsette, nettopp det Gadamer poengterer. En spontan lek har kanskje flere muligheter til og åpne for impulser enn dersom barna leker Bukkene Bruse for eksempel. Selv om jeg ikke har noen innsikt i om denne leken er tatt fra noe de har sett i en bok eller på tv.

Ser man på leken slik som Ôhman gjør, kommer man frem til at leken er noe som er spontant, frivillig og at her kommer barna med egne ideer og valg. I tillegg sier hun at leken er mer orientert mot prosessen enn et endelig produkt. I praksisfortellingen ser man dette flere steder, i starten når det skal etableres hvor apene bor, kommer de på at de skal bruke noe som er i rommet allerede, nemlig det som brukes som kjøkken og klossene som er til oppbevaring. Ej5 poengterer også dette ovenfor Hj5 når hun viser henne at dette er treet hvor apene kan bo. Ôhman sier at leken er noe som er frivillig og at det er noe som barna foretrekker å gjøre. I tillegg at barna selv avgjør hva de vil gjøre og hvilke ideer de selv har for leken. (Ôhman, 2012, s. 76-77). Dette viser at leken er noe som begge jentene foretrekker å gjøre og vil være en del av. At de begge kan bidra med sine ideer og valg for å leke videre i den verden de har skapt og gjøre den enda mer morsom og oppslukende. Denne praksisfortellingen viser hvordan barna fordeler rollene i leken fint seg imellom. Hj5 og Ej5 bidrar med ulike elementer inn i leken, og dette gjør at leken varer en god stund og at de begge ser ut til og trives i denne settingen. Noe de uttrykker flere ganger ved at de ler og spiller på hverandres reaksjoner, dette skjer blant annet når de skal ut å stjele fra menneskene på apesnardagen. Da ler de og smiler til hverandre, og holder seg for munnen fordi de må være stille slik at de ikke blir oppdaget. Dette viser meg som observatør tydelig at de begge er en like stor del av leken, selv om de har ulike roller og funksjoner i leken. Dette er noe jeg vil komme tilbake til lengre ut i dette kapittelet.

Den dramatiske leken er også sentral her, det er her virkeligheten gjenskapes og gjøres om i fiksjonen ved hjelp av fantasien (Sæbø, 2010, s. 44). I praksisfortellingen ser man at virkeligheten gjøres om ved at de fantaserer at de er aper som skal stjele fra menneskene. De har gjort om virkeligheten i barnehagen til en jungel hvor det er aper og tigre. Dette gjør at de lever seg inn i leken og hengir seg til den som gir enda mer grobunn for fantasien. Ved at fantasien en drivkraft er alt mulig for barna i leken, noe som også kan bidra til at leken stadig blir mer lystbetont.

5.2 Leken som en teaterproduksjon.

Dersom man ser denne leken på samme måte som en teaterproduksjon, kan man se enkelte funksjoner og virkemidler som barna ubevisst bruker for å etablere og utvikle leken videre. For eksempel helt i starten når jeg kommer inn, sier Hj5 til meg at de er apekatter og at de bor i jungelen, for så å rask gå over til å bli en ape og lage apelyder. Dette kan ses i sammenheng med at barna beveger seg mellom de ulike teaterlignende funksjonene i leken. At barna i et lek drama utfører en rollefigurs handlinger samtidig som de er utenfor fiksjonen når de utfører produksjonshandlinger (Guss, 2015, s. 37-38). Ved at Hj5 i et kort tidsrom er både i en fortellerfunksjon og i rolle som en ape, gjør dette at hun både for forklart leken for de som ser på samtidig som hun viser egenskapene til rollen hun er i leken. Kanskje gjør hun dette for å etablere leken, slik at det er tydelig for både de som måtte se på og de som er i selve leken hva den handler om. Det er nødvendigvis ikke slik at barna tenker over dette når det skjer i leken, det er bare noe som de gjør i øyeblikket.

Innenfor det estetiske perspektivet på lek er det enkelte funksjoner som barn går inn i når de leker. I denne sammenhengen kan man se hvordan jentene bruker disse funksjonene og hvordan dette bidrar til leken. I praksisfortellingen er det en klar fordeling mellom jentene i forhold til hvilke funksjoner de innehar. Det betyr ikke at det er slik når andre leker, det kan være at barn går inn og ut av ulike funksjoner gjennom en leksekvens. Et eksempel på fordelingen av funksjoner kan man ser flere steder, blant annet når Hj5 sier at de skal stå opp siden de nå er apesnardagen og de skal stjele fra menneskene. Dette viser en tydelig fortellerfunksjon, en slik funksjon skjer når barna forteller hverandre hva som skjer i leken. De knytter dermed verbale forklaringer til det som skjer (Guss, 2003, s. 16). Ved at Hj5 gjør dette blir det tydelig for Ej5 hva som er det neste som skjer i leken, det blir også tydelig for andre som eventuelt er tilstede i rommet. Det er noe annet som er sentralt i denne leken. Nemlig at man konstruerer landskapet, eller scene hvor leken foregår. Dette skjer når barna designer eller gjør om scenebildet eller rommet de er i (Guss, 2015, s. 29). I praksisfortellingen er det Ej5 som tar den funksjonene, dette ser man gjennom at hun lager treet hvor de bor og stedet i treet hvor de skal sove. Dette gjør at leken får et feste og et hovedområde, noe som de vender tilbake til selv om leken tar dem andre steder. Ved at barna fordeler rollene

naturlig seg i mellom uten å egentlig tenke over det, bidrar det til at leken får en naturlig flyt. Likevel er det ikke slik at Hj5 er den eneste som kan være forteller i leken. Eller at det kun er Ej5 som er scenografen, det faller bare naturlig for disse barna i akkurat denne leken. Det er den beste måten disse barna samhandler sammen for å skape mening i leken for seg selv og hverandre.

Noe annet som er sentralt for denne leken er bruken av rekvisitter, begge jentene bruker de aktivt på et tidspunkt i leken. Dette handler om hvordan man bruker gjenstander på scenen eller i leken (Guss, 2003, s. 18). Det brukes rekvisitter flere steder i leken, blant annet når Ej5 lager sengen deres i treet. Men jeg vil trekke frem når apesnardagen skjer, når de skal ut å stjele. Her kommer de nemlig tilbake med tre rekvisitter, disse er helt sentrale for leken. Ved at barna bruker rekvisitter i leken, gjør det leken mer levende. Barna får nye impulser av bruken av rekvisitter, noe som gjør handlingen i leken mer tydelig. De rekvisittene de bruker trenger ikke være lik de, de faktisk skal være. Et bilde på dette er når Ej5 sier til meg at teppene hun henter som de skal tørke seg med er blader fra treet de bor i. Dette viser at Ej5 klarer å forestille seg at en gjenstand er noe annet enn det faktisk er, som gir muligheter for leken i stedet for å begrense den.

Noe som er sentralt når man skal se leken som en teaterproduksjon, er å tale et formspråk. Dette handler om den symbolske bruken av kroppen og stemmen blant annet (Guss, 2015, s. 34). Ser man dette i sammenheng med praksisfortellingen kommer det flere steder frem hvordan barna taler formspråket gjennom sin symbolske bruk av kroppen og stemmen. For eksempel når begge jentene holder hendene rundt munnen og lager apelyder samtidig som de hopper rundt på gulvet. Eller når de hvisker eller lister seg bortover gulvet for å stjele. I begge disse eksemplene kombinerer begge jentene formspråket i stemmeuttrykket og kroppsuttrykket for å gjenskape egenskapene til apene og senere skape en spennende stemning i sammenheng med apesnardagen og stjelingen. Det kan være at de gjør dette fordi det er naturlig for dem at apene sier og beveger seg slik eller at når man gjør noe man ikke har lov til prøver man å ikke bli oppdaget. Guss forteller at å tale et formspråk handler også om barnas evne til å mestre bevegelseskvalitet. Ved måten en rollefigur beveger seg rytmisk gjennom rommet. Ut ifra dette ser man tydelig hvordan begge jentene bruker det rytmiske når de hopper og ned som apekatter i starten av praksisfortellingen. Her taler de da et rytmisk formspråk ved bruk av rollefigurens rytmiske bevegelser. Noe som igjen er med på å gjøre det tydelig hvilken væremåte apekattene har i leken. Slik det kommer frem i praksisfortellingen later det til at apene skal fremstå som morsomme og kløktige (Guss, 2015, s. 34-35).

Det er fellestrekk mellom teaterkunsten og lek dramaet, her trekkes det frem flere elementer, men jeg vil fokusere mest på grunnfortellingen. Fortellingen i et lek drama kan utbroderes underveis, og det som skjer kan gi barna plutselige assosiasjoner (Guss, 2015, s. 40-41). I praksisfortellingen forandres grunnfortellingen underveis ved at barna får stadig nye assosiasjoner gjennom at de stadig

gir hverandre innspill i form av stemmeuttrykk og kroppsuttrykk. For eksempel når de plutselig blir tigre, forandrer fortellingen seg fra at de må gjemme tingene til at de må klarte oppi treet for å slippe unna tigre. Ved at barna kjapt kan forandre leken sin gjør dette at den stadig utvikler seg og det kan igjen gir rom for nye assosiasjoner.

5.3 Frem og tilbake bevegelse i leken.

Guss refererer til Gadamer og sier at leken ikke har noe mål men at impulsen går frem og tilbake mellom dem som leker. (Guss, 2015, s. 27). Dette kan ses i sammenheng med det Guss skriver om lekens to typer innhold, ide-innholdet som er barn følelser og indre bilder, mens forminnholdet er det estetiske innholdet. Altså de uttrykksformer og virkemidler som brukes for å få frem ideen. (Guss, 2003, s. 29). Ved å kombinere disse to synspunktene kan man se hvordan de to jentene i praksisfortellingen sender impulser mellom hverandre i leken. Et eksempel på dette er når Ej5 viser Hj5 at hun har funnet ut hvor de skal bo og henter tepper og puter og lager huset deres (treet). På dette tidspunktet sender hun fra seg en impuls som handler om den ideen hun har til hvordan huset deres skal se ut. Her bruker hun både det verbale ved at hun sier at dette er huset deres, men hun bruker også en scenografisk uttrykksform. Dette gir Hj5 igjen en ide om hvordan de kan fortsette leken, hun sier at nå sover vi. På denne måten kan man se sammenhengen mellom frem og tilbake bevegelsen og ide og formuttrykk. Det er ikke kun i de nevnte tilfellene dette skjer, men det gir et bilde på hvordan en lek kan utvikles eller forandre seg når det er en impuls som går frem og tilbake mellom dem som leker. Ved å både gi og ta i mot impulser i leken er begge barna en deltakende kraft som skaper mening i leken og for seg selv. Noe som også kan være en faktor i hvorfor leken foregår over en stund og ikke bare renner ut i sanden.

Det Guss sier er at en type late-som-lek som dette kan ses på som et lek drama. Nettopp fordi barn finner opp og iscenesetter leken, leken som disse to jentene gjør kan ses på som en fantasilek, ettersom de leker frem en fortelling som inneholder spenningsmomenter hvor barna skaper spenning for seg selv (Guss 2015, s. 30). Dette kommer frem midt i leken, hvor Hj5 hvisker at de ikke kan stjele fra tigre og Ej5 kommentere at det kan de ikke fordi tigre er skumle. Ved at de skaper denne spenningen sammen så gjør det at leken tar et nytt skritt, den får nemlig et moment det at de må passe på å holde seg unna tigre. De gjør dette enda mer reelt når de lengre ut i leken plutselig blir tigre og jager hverandre rundt. Guss nevner at et lek drama kan kalles en fiksjonslek, hvor barnas symbolske virkelighet blir en annen dimensjon til deres virkelige verden. Når barna går inn i disse fiksjonene så blir den like virkelig som det som skjer utenfor leken (Guss, 2015, s. 30). For meg som er utenfor selve leken, er det tydelig gjennom hele leksekvensen at begge to er fanget i denne fiksjonen, som for eksempel da de går ut av rommet for å stjele fra menneskene er de fortsatt i fiksjonen og holder på sine roller. At de begge er inne i fiksjonen på dette tidspunktet og gjennom

hele leken gjør at det stadig er mulighet for at det kan skje nye ting. Denne leken har ikke et klart mål som er tydelig fra starten, det er gjennom barnas uttrykk og de impulsene de gir til hverandre som skaper stadig nye elementer i leken.

5.4 Barns lek i et estetisk perspektiv.

Gjennom å se denne leken i den estetiske erkjennelsesprosessen sitt perspektiv kan man bedre se barns lek. Dette er en konsekvens av sansing og emosjon, det har sammenheng med barns uttrykk. Barna tilfredsstilles av at de kan gi form til sine indre forestillinger (Guss, 2003, s. 12). I praksisfortellingen er det et gjennomgående tema at begge jentene tilfredsstilles av de ideene de gir til uttrykk, som igjen bidrar til at leken stadig utvikler seg og får ny form. Et eksempel på dette er når Hj5 sier at de må vaske av seg rampingen, klatrer oppi vasken og deretter ler. Ved å gjøre dette viser hun at hun tilfredsstilles av den indre forestillingen hun akkurat har gitt form til. Noe som igjen bidrar til at Ej5 gjør det samme og uttrykker også en form for tilfredsstillelse av Hj5 sin indre forestilling. Dette kan være med på å gjøre at barna får en større selvtillit for å hengi seg enda mer til leken og bli enda tryggere på måter de kan gi uttrykk for sine indre forestillinger på. Det kan også ses på den måten at barna gjør disse handlingene fordi de vet at dette er noe som tilfredsstiller dem. Ved at deres indre forestillinger kommer til uttrykk gir det dem en følelse av at de har bidratt med noe i leken. De føler seg dermed som en aktiv deltaker i leken og ikke kun en som flyter med. Gjennom praksisfortellingen kommer det frem at begge uttrykker sine indre forestillinger, og dermed får en tilfredsstillelse av å uttrykke noe de har tanker om. Ej5 gjør det mest gjennom å skape landskapet hvor apene bor. Dermed bidrar hun med sine indre forestillinger til hvordan treet i jungelen ser ut.

Setter vi oss inn i perspektivet som Kjær har kommer det frem at hun mener at de estetiske opplevelsen ikke kun er knyttet opp mot selve opplevelsen men også våre behov for å uttrykke opplevelsen gjennom en symbolsk form. Dette kan skje gjennom artikulasjon, gjennom formspråk som lek og sang for eksempel (Kjær, 2018, s. 42). Om vi ser til praksisfortellingen, ser man eksempel på hvordan Hj5 artikulerer et formspråk gjennom sangen om apesnardagen, her formulere hun en estetisk opplevelse ved å synge en sang som gir mening for henne i leken. Samtidig som den også gir mening for Ej5 ettersom de begge er aper i leken. Ved at leken gir barna mulighet for å uttrykke seg estetisk gir den barna opplevelse at de kan uttrykke akkurat det de føler der og da i leken.

Dersom vi ser praksisfortellingen konkret opp mot det dramafaglige. Kan vi se hvordan barna bruker disse virkemidlene når de leker og hva de gjør med leken. Et av virkemidlene er spenning, det skapes når noe er i ferd med å skje i leken (Sæbø, 2012, s.26). I praksisfortellingen er spenning et virkemiddel som skapes like før Hj5 og Ej5 skal ut å stjele fra menneskene. Den skapes ved at de

formidler at de ikke skal oppdages og derfor må liste seg når apesnardagen skal skje. I tillegg er det spenning om tigrene kommer til og ta dem. Spenning som et virkemiddel i leken kan være på å gjøre den enda mer tiltrekkende for barna, det gir den et ekstra element ved at det gir en følelse av at leken er mer levende og ekte. Spenning kan også være noe som gir nye impulser til barna, som gjør at leken tar en helt ny vending, ved at en ide skapes som følge av spenningsmomentet i leken. Et annet virkemiddel som er tilstede i praksisfortellingen er kontrast. Det er noe som kommer frem gjennom ulikheter, som stillhet eller lyd, liten eller stor, sterk eller svak (Sæbø, 2012, s. 26). Dette ser man blant annet når Hj5 og Ej5 har lagt seg for å sove, etter en stund spretter Hj5 opp og sier at nå må de så opp. I denne sekvensen var det helt stille, forså å gå over til å bli mer lyd. Kontrasten mellom stillhet og lyd er med på å gjøre denne delen av leken mer virkelighetsnær. Barna vet at de skal være stille når de sover, og dermed bruker de den erfaringen til og skape kontrasten mellom dag og natt i leken. Det kan også være med på å gjøre det tydeligere for begge to og de som eventuelt ser leken at nå starter en ny del av leken, en ny dag starter.

6. Oppsummering og avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg prøvd å finne ut hvordan barnas lek utvikler seg når de benytter seg av ulike virkemidler. Etter å ha kombinert teori, funn og drøfting, vil jeg på dette tidspunktet konkludere og oppsummere og si noe om hva veien videre ville hvert.

Problemstilling:

Hvordan utvikler barna leken sin ved hjelp av estetiske virkemidler?

6.1 Oppsummerende avslutning.

Lek er noe morsomt, hvor barna kommer med sine egne ideer og valg (Ôhman, 2012, s. 76-77). Det har kommet frem at leken er noe som barna foretrekker å gjøre, de uttrykker dette ved hjelp av for eksempel det verbale. Gjennom barns latter ser man at leken er noe som barn gjør fordi de ønsker det, ikke fordi de føler de må. Lekens spontanitet gjør at barna kan utvikle den på en fri måte, den tar uante vendinger og gir mulighet for at barnas ideer og valg kan forvandle leken.

I løpet av en hel lek er det mye som skjer, og barna benytter seg av mange ulike funksjoner og virkemidler. Det har kommet frem at disse virkemidlene og funksjonene har betydning for hva som skjer i leken videre. Barn beveger seg mellom ulike teaterlignende funksjoner i leken (Guss, 2015, s. 37-38). Når barna gjør dette ser man at leken beveger seg videre og den blir tydelig for de som leker og andre som er tilstede. Det kommer frem at barna fordeler de ulike teaterfunksjonene i mellom seg, og leken får dermed en naturlig flyt. Noe som gjør at barna får uttrykke seg på den måten de selv ønsker. De taler et formspråk som handler om den symbolske bruken av kroppen, blant annet av stemmen og kroppen (Guss, 2015, s. 34-35). Man ser at barna gjør dette blant annet når de skal etterligne dyr og dets bevegelser. Noe som bidrar til at leken får etablerte roller, eller at bevegelser skaper spenning i leken. Alt dette er med på å føre leken til et nytt sted og gjøre at den er i stadig utvikling.

I leken er det mye som skjer, noe som er sentralt i leken er frem og tilbake bevegelsen. Leken har ikke noe mål, men en impuls som sendes frem og tilbake mellom dem som leker. (Guss, 2015, s. 27). Gjennom leken ser man at barna til stadighet sender impulser, for eksempel ved bruk av det verbale. Et eksempel er når barnet verbalt forklarer hva det har laget, og det uttrykkes scenografisk. Det andre barnet tar imot impulsen og får en ide til hva som er det neste som skjer i leken. Denne typen frem og tilbake bevegelse gjør at leken drives fremover. Det bidrar også til å gi barna stadig nye ideer om hvordan de kan få frem disse gjennom uttrykksformer og virkemidler.

Ved å sette teorien, funnene og drøftingen sammen kan man si noe om hva bruken av estetiske virkemidler gjør med noen barns lek. Disse barna bruker virkemidler på en naturlig måte i leken, de

kan brukes ved at de enten benytter seg av teaterfunksjoner som forteller eller scenograf. En annen måte er at de bruker stemmeuttrykk og kroppsuttrykk, som kontrasten i stemmen eller bevegelsesmønsteret til rollene de skaper. Dette kan gjør at leken utvikles og går over til nye stadier og bli mer detaljert. Ved bruk av de ulike estetiske virkemidlene kan barna gjøre leken stadig mer omfattende og oppslukende. Virkemidlene skaper nye muligheter for barna og gjør at ingenting er umulig i lekens verden. Funnene mine understøttet av teori og drøfting gir svar på problemstillingen ved at det kommer fram hvordan noen barn bruker estetiske virkemidler til å utvikle leken sin. Dette gir et innblikk i tematikken, og hva som ville hvert veien videre kommer jeg kort inn på nedenfor.

6.2 Det videre arbeidet.

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått en større forståelse for lekens plass i barnehagen, og hvordan barna faktisk leker og de virkemidlene de bruker. Dersom jeg skulle jobbet videre med dette, ville jeg ha observert over lengre tid. Dermed kunne jeg dannet meg en enda bedre forståelse for hvordan barna bruker de ulike virkemidlene og funksjonene i leken. Da kunne jeg også utforsket mer rundt barnas lekepreferanser, og sett hvilke funksjoner de faktisk foretrukket.

7. Referanseliste

- Dalland, O (2017) *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Guss, G.F (2015) *Barnekulturens iscenesettelser 1: Leksen dynamiske verden*. Latvia: Cappelen Damm.
- Guss, G.F (2003) Teaterkunstens oldemor? – En estetisk tilnærming til lek. I Guss, G.F. *Lekens drama 2: En artikkelsamling*. Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Johannessen, A. Tufte, P.A. & Christoffersen, L (2016) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kjær, A (2018) *Barn og estetisk praksis: Sanser, væren og læring*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Postholm, M.B (2010) *Observasjon som datainnsamlingsstrategi. I kvalitativ metode. I Kompendium 3.studieår bacheloroppgave: Bacheloroppgave de yngste barna i barnehagen*. Trondheim: Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning.
- Kunnskapdepartementet (2017) *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Oslo: Pedlex
- Lillemyr, O.F (2011) *Lek på alvor: Barn og lek – en spennende utfordring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, G & Søbstad, F (2013) *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sæbø, A.B (2012) *Drama i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Wolf, D.K (2017) I møte med barns spontane lek. I Øksnes, M & Rasmussen, H.T (red.) *Lek*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Ôhman, M (2015) *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Øksnes, M (2010) *Lekens flertydighet: Om barns lek i en institusjonalisert barndom*. Latvia: Cappelen Akademisk Forlag

8. Vedlegg

8.1 Samtykkeskjema.

Til

Dato:

Forespørsel om deltakelse i datainnsamling til bacheloroppgave.

Mitt navn er Camilla Mork, jeg går ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning. Jeg er nå inne i mitt siste studieår og fremover skal jeg skrive min bacheloroppgave. Som er den avsluttende oppgaven før jeg blir ferdigutdannet som barnehagelærer.

Tema mitt for bacheloroppgaven er lek og estetiske virkemidler.

Deltakelse i dette arbeidet vil innebære at jeg skal observere barna i ulike typer leksituasjoner. Hvor jeg vil fokusere på hvordan barna benytter ulike estetiske virkemidler til å utvikle sin lek. Jeg vil benytte meg av ulike observasjonsmetoder til dette. Observasjonene vil skje på barnehagens område og de vil forgå gjennom 2-3 dager. Det vil bli full anonymitet, dermed vil det ikke komme frem i oppgaven hvilke barn som er med i de ulike observasjonene.

Bacheloroppgaven skal være ferdig 03.05.18. Det er helt frivillig å delta, og man kan når som helst trekke seg fra oppgaven. Dersom man trekker seg så trenger man ikke oppgi noen grunn til dette, og den informasjonen som gjelder de som trekker seg vil dermed ikke bli tatt med i bacheloroppgaven. Dersom du ikke ønsker å at ditt barn skal bli observert, så vil de bli utelatt fra observasjonene som blir gjort.

Dette er mine veiledere, de kan kontaktes dersom det er spørsmål.

Johanne Rimul

E-post:

Lene Helland Rønningen

E-post:

Dersom det er spørsmål eller annet, så kan jeg kontaktes.

E-post:

Med vennlig hilsen

Camilla Mork

Jeg/vi samtykker til observasjon av mitt barn i ulike leksituasjoner

.....

Underskrift

.....

Sted/ dato